

SAVCILARIN ROLÜNE DAİR İLKELER

27 Ağustos-7 Eylül 1990 tarihleri arasında Küba'nın Havana şehrinde yapılan 8. Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Konferansında kabul edilmiştir.

Dünya halkları, Birleşmiş Milletler Şartında adaletin korunabileceği şartları yaratmak için verdikleri kararı teyit ettiklerinden ve ırk, cins, dil ve din ayrımı yapmaksızın insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirme ve teşvik etme konusunda uluslararası işbirliğini gerçekleştirme amaçlarını ilan ettiklerinden,

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi hukuk önünde eşitlik ile masumluk karinesi prensiplerine ve hukuken kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından adil ve aleni olarak yargılanma hakkına yer verdiğinden,

Genellikle, bu prensipleri vurgulayan görüşler ile gerçek durum arasında hala bir açıklık bulunduğundan,

Her ülkedeki adli örgütlenme ve işleyiş bu ilkelerden ve onları gerçek yaşama geçirmeyi üstlenmiş çabalardan esinlenmesi gerektiğinden,

Savcılar adalet dağıtımında çok önemli bir rol oynadıklarından ve onların bu sorumluluklarını yerine getirmelerine ilişkin kurallar yukarıda belirtilen ilkelere saygı göstermelerine ve uygun davranmalarına yardım edeceğinden ve böylece adil ve hakkaniyete uygun bir ceza adaletine ve vatandaşların suçlara karşı etkili bir biçimde korunmasına katkıda bulunacağından,

Savcılarının gerek daha iyi yöntemlerle göreve alınmaları ve hukuki ve mesleki açıdan eğitilmeleri suretiyle, gerekse suçlulukla ve özellikle suçun yeni biçim ve boyutlarıyla mücadele ederken gerekli her türlü vasıtanın kendilerine temin edilmesi suretiyle görevlerinde başarının gerektirdiği mesleki nitelikleri edinmelerini sağlamak şart olduğundan,

Suçların Önlenmesi ve Suçluların İslahı konusunda Birleşmiş Milletler Beşinci Kongresinin tavsiye kararı alması üzerine, Genel Kurulu 17 Aralık 1979 tarihli ve 34/179 sayılı kararıyla Kanun Adamları için Talimatname'yi kabul ettiğinden,

Suçların Önlenmesi ve Suçluların İslahı hakkında Birleşmiş Milletler Altıncı Kongresinin 16 sayılı kararında, Suçların Önlenmesi ve Kontrolü hakkında Komiteden yargıçların bağımsızlığı ile yargıçların ve savcılarının göreve seçilmeleri, mesleki eğitimleri ve statüleri ile ilgili bir yönerge hazırlamayı öncelikleri arasında yer vermesi istendiğinden,

Suçların Önlenmesi ve Suçluların İslahı hakkında Birleşmiş Milletler Yedinci Kongresi, Yargı Bağımsızlığına dair Temel Prensipleri kabul ettiğinden ve bu da daha sonra Genel Kurulun 29 Kasım 1985 tarihli ve 40/32 sayılı kararı ile 13 Aralık 1985 tarihli ve 40/146 sayılı kararlarında uygun bulunduğundan,

Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur olanlara Adalet Sağlanmasına dair Temel Prensipler Bildirisi, suç mağdurlarının uluslararası ve ulusal düzeyde adalete ulaşmalarını ve adil muamele görmelerini, zararlarının giderilmesini, tazminat ve yardım için alınması gereken tedbirleri tavsiye ettiğinden,

Yedinci Kongrenin 7. kararında, savcılarının göreve seçilmeleri, mesleki eğitim ve statüleri, savcılarının görevleri ve davranışları, ceza adaleti sisteminin düzeltici işlevine yaptıkları katkıyı ve polis ile yaptıkları işbirliğini artırma yolları, takdir yetkilerinin kapsamı ve ceza muhakemesinde oynadıkları rol ile ilgili olarak Komiteden bir yönergenin hazırlanması ihtiyacını ele almasını ve bir sonraki Birleşmiş Milletler Kongresine bir rapor sunulması istendiğinden,

Savcılarının ceza muhakemesinde etkili, tarafsız ve adil olmalarını sağlama ve geliştirme konusunda Üye Devletlere yardımcı olması için formüle edilen aşağıdaki Yönergeye, Hükümetler tarafından saygı gösterilir ve bu Yönerge ulusal mevzuat ve uygulamalar çerçevesinde dikkate alınır ve savcılarının, ayrıca yargıç, avukat, yürütme ve yasama organı mensupları gibi konuyla ilgili diğer kişilerin ve genel olarak kamunun dikkatine sunulur. Bu Yönerge ilke olarak savcılar göz önünde tutularak formüle edilmiştir; fakat bu kurallar, uygun düşüğü takdirde, belirli bir olay için atanan (ad hoc) soruşturmacılar için de uygulanır.

Nitelikler, Seçim ve Eğitim

1. Savcılar, gerekli eğitimi ve nitelikleri kazanmış, dürüst ve ehliyetli kişiler arasından seçilir.

2. Devletler aşağıdaki şartları sağlar:

a) Savcılarının göreve seçilmelerindeki ölçüler, tarafsızlığa ve önyargıya dayanan atamalara ve bir kimseye ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir fikir, ulusal, toplumsal veya etnik köken, mülkiyet, doğum, ekonomik veya başka bir statü gibi nedenlerle ayrımcılık yapılmasına karşı güvenceler içerir. Savcılık görevi için adaylardan o ülkenin vatandaşı olmasının istenmesi ayrımcılık yapma olarak kabul edilemez.

b) Savcılara, görev yaptıkları makamın gerektirdiği idealler ve ahlaki ödevler ile anayasa ve yasalarda sanıkların ve mağdurların haklarını korumak için getirilen hükümler ve ulusal ve uluslararası hukuk tarafından tanınmış insan hakları ve temel özgürlükler konusunda gerekli eğitim ve öğretim verilir.

Statü ve Hizmet Şartları

3. Adalet dağıtımında temel bir unsur olan savcılar, her zaman mesleklerinin şeref ve itibarını korurlar.

4. Devletler, savcılarının baskıya, engellemeye, tacize, yolsuz bir müdahaleye veya haksız olarak hukuki, cezai veya başka bir sorumluluk iddiasına maruz kalmadan görevlerini yerine getirmelerini sağlar.

5. Savcılarının görevlerini yapmaları nedeniyle kişisel güvenliklerinin tehdit edilmesi halinde, kendileri ve aileleri yetkili makamlar tarafından fiziksel koruma altına alınır.

6. Savcılarının hizmet için sahip olmaları gereken makul şartlar, yeterli bir ücret almaları ve gerekiyorsa, görev süreleri, emeklilik aylığı ve emeklilik yaşı yasayla ve yönetmeliklerle düzenlenir.

7. Savcılarının yükselmeleri ile ilgili bir sistemin bulunması halinde bu sistem objektif faktörlere ve özellikle mesleki niteliklere, ehliyete, dürüstlüğe ve tecrübeyi esas alır; bu konularda adil ve tarafsız bir usule göre karar verilir.

İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü

8. Savcılar, diğer vatandaşlar gibi, ifade, inanç, örgütlenme ve toplanma

özgürlüğüne sahiptir. Savcılar özellikle hukukla, adalet sistemiyle ve insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili kamusal tartışmalara katılma ve hukuka uygun faaliyetleri ve yasal örgütlere üyelikleri nedeniyle mesleki açıdan hiç bir dezavantajlı duruma girmeksizin yerel, ulusal veya uluslararası örgütlere üye olma ve toplantılarına katılma hakkına sahiptir. Savcılar, bu haklarını kullanırken, daima hukuka ve meslek ahlakının tanınmış prensiplerine uygun davranırlar.

9. Savcılar menfaatlerine sahip çıkmak, mesleki eğitimlerini yükseltmek ve kendi statülerini korumak için, mesleki dernekler veya diğer örgütler kurma ve bunlara üye olmakta serbesttirler.

Ceza Muhakemesindeki Rol

10. Savcıların görevleri yargısal fonksiyonlardan kesin bir biçimde ayrılır.

11. Savcılar, ceza muhakemesinde kovuşturmanın açılmasında ve kanunla yetkili kılınmaları veya yerel uygulamalara uygun olması halinde suçların soruşturulmasında, bu soruşturmaların hukukiliğinin gözetiminde, mahkeme kararlarının infaz edilmesinin gözetiminde ve kamu yararının temsilcileri olarak kendilerine verilen diğer görevlerin yerine getirilmesinde aktif bir rol üstlenirler.

12. Savcılar görevlerini hukuka uygun olarak, adil, sürekli ve süratli bir biçimde, insan onuruna saygı gösterip koruyarak, insan haklarının yanında yer alarak yürütürler ve bu suretle adil yargılamanın gerçekleştirilmesine ve ceza adaleti sisteminin düzgün işlemesine katkıda bulunurlar.

13. Savcılar görevlerini yaparlarken:

a) İşlerini tarafsızlıkla ve her türlü siyasal, sosyal, dinsel, ırksal, kültürel, cinsel veya başka her hangi bir ayrımcılıktan kaçınarak yürütürler;

b) Kamu yararını korurlar, objektif bir biçimde hareket ederler, zanlının ve mağdurun durumunu gereği gibi dikkate alırlar ve zanlının yararına veya zararına olup olmadığına bakmaksızın, ilgili her türlü duruma dikkat ederler;

c) Görevlerinin icrası veya adaletin ihtiyaçları aksini gerektirmedikçe ellerinde bulunan bilgiyi gizli tutarlar,

d) Mağdurların kişisel menfaatlerini etkileyen hususlarda onların görüş

ve düşüncelerini dikkate alır ve mağdurları Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur olanlara Adalet Sağlanmasına dair Temel Prensipler Bildirisi'ne göre sahip oldukları haklardan haberdar eder.

14. Savcılar, tarafsız bir soruşturmanın isnadın temelsiz olduğunu göstermesi halinde kovuşturma başlatmaz veya devam etmezler veya muhakemeyi durdurmak için her türlü çabayı gösterirler.

15. Savcılar, kamu görevlileri tarafından işlenen suçları, özellikle, rüşvet, yetki suiistimali, ağır insan hakları ihlali ile uluslararası hukuk tarafından tanınan diğer suçların kovuşturulmasına ve kanunen yetkili kılınmaları veya ülkedeki uygulamalara uygun olması halinde bu suçların soruşturulmasına yeterli özeni gösterirler.

16. Savcılar işkence, zalimane, insanlıkdışı veya onur kırıcı muamele veya ceza gibi ağır insan hakları ihlali oluşturan hukuka aykırı yollara başvurularak veya başka bir biçimde insan hakları ihlal edilerek elde edildiğini bildikleri veya bu yollarla elde edildiğine makul sebeplere dayanarak inandıkları delilleri, bu yollara başvuranlara karşı kullanmanın dışında, başka hiç bir biçimde kullanamazlar; bu durumdan Mahkemeyi haberdar ederler ve bu yolların kullanılmasından sorumlu olanların adalet huzuruna çıkarılmalarını sağlamak için gerekli tüm işlemleri yaparlar.

Takdiri Görevler

17. Savcılara takdir haklarını kullanabilecekleri yetkilerin verildiği ülkelerde, kovuşturmanın açılması veya kovuşturmadan vazgeçilmesi de dahil, kovuşturma sürecinde alınan kararlarda istikrarın ve adaletin sağlanması için kanunla veya tüzükle veya yönetmelikle bir düzenleme yapılır.

Kovuşturmaya Karşı Alternatifler

18. Savcılar ulusal hukuka uygun olarak ve sanıkların ve mağdurların haklarına bütünüyle saygı göstererek, kovuşturmadan vazgeçilmesi, kovuşturma sürecinin şartlı veya şartsız olarak durdurulması veya cezai olayların yargısal sistemin dışına taşınması için gerekli çabayı gösterirler. Bu amaçla Devletler, hem mahkemelerin aşırı dava yüklerini hafifletmek, hem de tutuklama, dava açma ve mahkumiyet sürecinin aşırı kullanılmasından ve ayrıca hapisliğin olumsuz sonuçlarından kaçınmak için değişik usulleri kabul etme imkanını araştırırlar.

19. Küçüklerin kovuşturulmaları veya kovuşturulmamaları konusunda savcılara takdir hakkı verilen ülkelerde, suçun niteliğine ve ağırlığına, toplumun suça karşı korunmasına, küçüğün kişiliğine ve geçmişteki yaşamına özel bir dikkat gösterilir. Savcılar bu konuda bir karar verirken, küçükler için adalet sistemine ve usullerine göre, kovuşturmaya karşı imkan dahilindeki seçenekleri özel olarak dikkate alırlar. Savcılar, sadece kesinlikle gerekli olan haller dışında küçüklere karşı kovuşturma işlemi yapmamak için her türlü çabayı gösterirler.

Diğer Devlet Kurum ve Kuruluşları ile İlişkiler

20. Savcılar, kovuşturmanın adilliğini ve etkililiğini sağlamak için, polisle, mahkemelerle, hukukçularla, kamu için çalışanlarla ve diğer idari kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak için çaba gösterirler.

Disiplin Yargılaması

21. Savcıların disiplin suçları yasayla veya yasaya dayanan yönetmeliklerle düzenlenir. Savcıların açıkça mesleki standartlara aykırı bir tarzda hareket ettiklerini iddia eden şikayetler, süratle ve öngörülen usule uygun olarak adil bir biçimde yürütülür. Savcılar adil yargılanma hakkına sahiptir. Savcılar hakkında verilen kararlar bağımsız bir yargısal denetime tabidir.

22. Savcılar hakkında yapılan kovuşturma, objektif bir araştırma yapılmasını ve karar verilmesini güvence altına alır. Bu araştırma ve karar hukuka, mesleki davranış kurallarına ve diğer yerleşik standartlara ve ahlaki kurallara uygun olarak, ve bu Yönergenin ışığında tespit edilir.

Yönergeye Uygun Davranma

23. Savcılar bu Yönergeye uygun davranırlar. Savcılar ayrıca, bu Yönergenin ihlalini önlemek ve ihlal edilmesine aktif bir biçimde karşı çıkmak için ellerinden geleni yaparlar.

24. Savcılarının, bu Yönergenin ihlal edildiğine veya ihlal edilebilecek olduğuna inanmaları için yeterli sebep bulunması halinde, gerektiği takdire durumu incelemeye ve hukuki çözüm getirmeye yetkili diğer makamlara ve organlara bildirirler.